

Bestandsreduksjon og uttak av voksen bukk på Hardangervidda

Forslag til gjennomføring fra arbeidsgruppa for tiltak rettet mot villreinbestanden på Hardangervidda

Dato: 25 mars 2021

Bakgrunn

Mattilsynet og Miljødirektoratet har opprettet en arbeidsgruppe som skal levere et forslag relatert til gjennomføringen av tiltakene "bestandsreduksjon" og "reduksjon av voksen bukk", jf. vedlagt mandat. Arbeidsgruppa består av medlemmer fra Hardangervidda villreinutval, Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet, Veterinærinstituttet, NINA, Mattilsynet og Miljødirektoratet. Gruppa ble opprettet i februar, og har til nå hatt fem møter.

Gruppas leveranse omfatter kun jakt, og tilpasninger for å oppnå en effektiv jakt i 2021.

Bestandsestimater

Det viktig å vite hvor mange dyr det er i villreinbestanden på Hardangervidda. Veterinærinstituttet har foretatt nye beregninger med oppdaterte tall fra de siste tellingene. Beregningene gir en bestand før kalving våren 2021 på 6000 dyr (± 200), og en forventet tilvekst på 2300 kalv. Villreinutvalet vurderer beregnet bestandsstørrelse å være realistisk, men beregnet kalvetilvekst vurderes å være noe høy. Dette ut fra de foregående års dokumenterte kalvetilvekst og fordi modellen tidligere år synes å ha overestimert kalvetilveksten.

Tiltak for høyt jaktuttak på Hardangervidda

Under foreslås ulike virkemidler som kan tilrettelegge for høyt jaktuttak.

- Høy kvote som gir overskudd av kort i alle områder.
- Tilpasset kontrollkortordning som gir høy felling av voksen bukk og nødvendig uttak av simler, inkludere kalv i kontrollkort for voksne dyr.
 - Bukkekort med kalv, fridyrskort med kalv.
 - Bukkekort som kan endres til Fritt dyr etter en gitt dato.
 - Muntlig overføring av kort.
- Forlenge jakttiden i forkant og etterkant av ordinær jakttid.
- Tillatelser til motorisert transport av felte dyr, samt bistand til bruk av helikopter til utfrakt av felte dyr i områder med lang avstand til veg.
 - Henvendelse til tilsynsutvalget er aktuelt.
- Styrt tilgang til Dyreposisjoner for å gi informasjon om hvor det er villrein under jakt.
- Enkle krav til jegerne (CWD-soneforskrift, prøveuttak, forbedret registrering i Sett og skutt).
- God informasjon til jaktrettshavere, jegere mfl.
- Tilrettelegge for uttak av syke og skadde dyr.

Andre momenter som vektlegges ifm. jakta:

- Bedre oppslutningen rundt prøvetaking i alle kartleggingsområder, med spesielt fokus på å også ta med prøver av lymfeknuter
- Tilrettelegge for og oppfordre jegerne til å prioritere felling av små dyr («skrap-dyr») innenfor de ulike kjønns- og aldersklasser.

Reduksjon av voksen bukk

Under jakt er det ikke lett å skille mellom 2,5 år gamle bukker og 3,5 år gamle bukker. Virkemidler rettes derfor mot bukk 2,5 år og eldre, selv om målet er at andelen bukk som er 3,5 år og eldre i bestanden kommer ned mot 0-3 %. Gruppen foreslår å jobbe for et uttak av 700 felte bukk 2,5 år og eldre under jakt, og en kvote som tilrettelegger for dette, for å nå målet om andelen voksen bukk 3,5 år og eldre.

Bestandsreduksjon

Gruppen foreslår en kvote som også tilrettelegger for et høyt uttak av simler. Jegerne og jaktrettshavere må i tillegg motiveres til å gjennomføre et slikt uttak.

Et jaktuttak på 2500 dyr vurderes å være maksimalt av det som er mulig i 2021. Dette kan tenkes å tilsvare et uttak på 700 voksen bukk, 1000 voksne simler, 300 ungdyr og 500 kalv. Det er sannsynlig at uttaket vil kunne bli lavere enn dette. Med usikkerhet rundt bestandsstørrelse før kalving, kalvetilvekst 2021, jaktuttak 2021 og naturlig dødelighet er bestandsvurderinger fremover i tid beheftet med relativ stor grad av usikkerhet. Nedenfor er det imidlertid satt opp et enkelt oppsett som viser hvilke vurderinger som må gjøres for å vurdere effekten av et tenkt jaktuttak. Oppsettet viser også hvilke sannsynlige ytterpunkter som kan finnes med tanke på mulig bestandsutvikling.

	Min.	Maks
Bestand før kalving 2021	5800	6200
Kalving 2021	1800	2200
Jaktuttak 2021	2500	2000
Naturlig dødelighet	450	500
Bestand før kalving 2022	4650	5900

Kunnskapsoppbygging basert på jaktuttak

Det er særdeles viktig at det tas gode prøver av hjerne og lymfeknuter av alle felte villrein eldre enn kalv, både simler og bukker. Prøvetaking og registrering i Hjorteviltregisteret bør pålegges i alle kartleggingsområder, og det bør jobbes med kursing og god informasjon til jegerne.

Kvote og lokal forankring

Det er ønskelig at prosesser relatert til kvoteforslag og kvotefastsettelse i forbindelse med jakta 2021 skal gjennomføres som normalt, men med utgangspunkt i gruppas anbefalinger. Lokal forståelse for kvotene, herunder gjennomføring for å nå målet om antall felte dyr, er ansett som en utfordring. Det bør jobbes for at jegerne og andre forstår bakgrunnen for tiltakene, og at tiltakene kommuniseres på en god måte, inkludert igangsatt overvåking av effektene av tiltakene.

Overvåking av tiltakene

For å få kunnskap om tiltakene som iverksettes, anbefaler gruppa at følgende vurderes:

- Iverksette tiltak for å overvåke villreinens arealbruk, med særlig fokus på bukkene.
- Skaffe bedre bestandsdata gjennom økt innsats på minimumstillinger, kalvetellinger og strukturtellinger.
- Dokumentere eventuelle negative effekter av å dreie kjønns og alderssammensetningen i bestanden, eksempelvis på kalvingstidspunkt og kalvevekter.

Konsekvenser

- Lav kalvetilvekst gir få innsamlede skrantesjueprøver, som kan gjøre det vanskelig å estimere sykdomsforekomsten.
- Lav bestandsstørrelse gjør at sannsynligheten en jeger har for å felle rein blir redusert.
- Ved lav bestandsstørrelse og kalvetilvekst vil kravet til presisjon i jaktuttaket øke. Det er da stor sannsynlighet at jakt ikke vil ha nødvendig presisjonsnivå.
- Bistand til utfrakt av felte dyr i områder med lang bæring kan gi økte kostnader for det offentlige.
- Redusert jakt vil for de fleste rettighetshavere medføre en reduksjon av inntektene. Det vil variere hvor hardt ulike rettighetshavere rammes.
- Inntekt fra villreinjakt utgjør hovedinntekten for fjellstyrene, som har faste ansatte som utfører den daglige driften på statsallmenningene og oppsyn. Redusert inntekt fra villreinjakt kan gjøre det vanskelig å opprettholde alle arbeidsplassene. Dette vil ha stor negativ effekt på drift av statsallmenningene og tilrettelegging av jakt, fiske og friluftsliv for allmennheten.
- Hardangervidda villreinutval er et forvaltningsorgan for private rettighetshavere og fjellstyrene på Hardangervidda. Villreinutvalet kjøper sekretariattjenester, og den viktigste inntektskilden er tilskudd fra innbetalt fellingsavgift for felt villrein. Ved redusert jakt reduseres disse inntektene, og konsekvensene blir at daglig drift og deltakelse i ulikt forvaltningsarbeid begrenses. Villreinutvalet har de siste to årene hatt en merutgift på ca. 200 000 kr bare relatert til arbeidet med skrantesjue.
- Villreinnemnda er en statlig nemnd oppnevnt av Miljødirektoratet (etter innspill på kandidater fra alle kommuner med areal i villreinområdet), og finansiert over direktoratet/Statsforvalteren sitt budsjett. Drift av nemnda er således ikke direkte påvirket av størrelsen på villreinbestanden eller jaktuttak. CWD-situasjonen på Vidda medfører imidlertid betydelig merarbeid og dette ønskes kompensert i de årlige bevilgningene fremover.
- Villreinen og villreinjakt er helt sentralt i kulturhistorien og identiteten til mange lokalsamfunn rundt Hardangervidda. En sterk reduksjon av villreinstammen vil føre til et stort tap for flere av lokalsamfunnene.
- Et høyt jaktuttak på simler som reduserer kalvetilveksten kan ikke opprettholdes over tid, mange år, uten at bestanden reduseres ned mot null.

Innspill fra lokal villreinforvaltning:

Villreinnemnda og -utvalet mener at på Hardangervidda er jakt den eneste bærekraftige og dyrevelferdsmessig akseptable måten å håndtere CWD situasjonen på, i et langsiktig perspektiv. Skal jakt benyttes som forvaltningsverktøy i håndtering av skrantesjue over tid, krever det en tilvekst på minst 1500 kalv, noe som tilsier at bestanden ikke må reduseres til under 4500-5000 dyr.

Uenighet i gruppa

Det har vært betydelig uenighet i gruppa. Dette har i hovedsak dreid seg om konsekvensene av ytterligere redusert bukkeandel og ikke minst knyttet til hvorvidt bestandsreduksjon er et viktig tiltak i den fasen av CWD håndtering som man står i på Vidda i dag. Det er også uenighet om tolkning av VKM rapporten vedr viktigheten av bestandsreduksjon og tidsaspektet knyttet til dette. Fra lokal forvaltning har det vært en gjennomgående argumentasjon at tiltak må være slik at man oppnår langvarig oppslutning og lojalitet fra rettighetshavere og jegere, da dette anses som helt avgjørende for å kunne håndtere skrantesjue på Hardangervidda i årene som kommer. Konkrete mål for bestandsutviklingen vurderes som viktig for å få til lokal forankring av tiltak.